

Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Dato: 10. september 2021

Innspill til utvalg for grønn omstilling og økt bearbeiding i sjømatindustrien

Norsk Villfisk synes det er positivt at det er nedsatt et utvalg som blant annet skal se på tiltak for å få økt bearbeiding av fisk og legge grunnlaget for flere helårige arbeidsplasser. Samtidig ser vi at debatten om bearbeiding er unyansert. Det bearbeides mye av artene torsk, sei, lange og brosme, særlig i konvensjonell industri, både av ferskt og fryst råstoff. Andelen som bearbeides av disse artene er vesentlig høyere enn for laks. Bearbeidingsgraden for sild er også svært høy.

Salgslagene har gjennom sitt virke alltid vært opptatt av å bidra til størst mulig verdiskaping langs kysten. Dette mener vi sikres best gjennom å opprettholde en differensiert flåte og en mottaksstruktur med både store og små aktører.

Salgslagenes rolle i verdikjeden er å legge til rette for en effektiv markeds plass med like konkurransevilkår slik at råstoffet gjøres tilgjengelig for de mest konkurransedyktige kundene. Dagens omsetningssystem ivaretar behovet for dokumentasjon som sikrer at vi får et mest mulig bærekraftig uttak av ressursene. Et velfungerende råvaremarked/ førstehåndsomsetning er en forutsetning for økt bearbeiding.

Fiskeriene i både pelagisk sektor og hvitfisksektoren er i varierende grad sesongbasert. Dette gjør det svært krevende å få til en jevn tilgang på råstoff gjennom hele året.

I pelagisk sektor blir det aller meste av fisken tilbudt kjøperne gjennom auksjon. I hvitfisksektoren er snakk om en mer differensiert flåte hvor auksjon for mange kystfartøy ikke er en egnet omsetningsform.

Ferskt råstoff må i hovedsak innom landanleggene og er i prinsippet tilgjengelig for bearbeiding. Med store sesongtopper blir det utfordrende å la all fisken gå inn i produksjonen og løsningen blir å sende videre noe av fisken ubearbeidet. Vi ser at industrien selv velger å sende råstoff ubearbeidet også om sommeren/høsten. Dette kan ha noe å gjøre med at fisken er mindre på denne tiden og egner seg dårligere til bearbeiding.

For fryst fisk er auksjon en velegnet omsetningsform, men det har blitt påpekt at for mye råstoff går i «lukkede kanaler» og ikke blir budt frem på den åpne markeds plassen. Vi har sett at auksjonsandelen for viktige fiskeslag har vært fallende over tid selv om den har stabilisert seg de siste årene. For salgslagene som vil organisere en mest mulig attraktiv markeds plass har dette ikke vært en ønsket utvikling. Etter dialog med Sjømat Norge vil salgslagene derfor fra og med 1.1.2022 innføre auksjonsplikt på 50 % av kvotene for fryst hel torsk og sei for det enkelte fartøy. I tillegg blir bruken av egenovertakelse fjernet for fryst sløyd og hodekappet fisk.

Norsk Villfisk vil peke på noen momenter som kan bidra til økt bearbeiding og flere helårige arbeidsplasser:

- Det kanskje viktigste tiltaket for å øke bearbeiding og innovasjon i Norge er bedret markeds adgang. Så lenge tollsatsene øker med økt grad av bearbeiding, vil det være mer attraktivt å la produksjonen foregå

utenfor landets grenser. Det er mulig å få tollfri markedsadgang for sjømat til EU, men da må dette prioriteres. Det er et politisk spørsmål hvorvidt våre offensive eller defensive interesser skal vektlegges mest i forhandlingene.

- Ferskt vs fryst fiskeråstoff. Det benyttes mye fryst råstoff for å sikre nok og jevn tilgang på råstoff i konvensjonell industri. Det samme gjelder fiskeindustrien i utlandet. Hvordan kan den øvrige industrien i Norge i større grad benytte fryst råstoff for å sikre stabil tilgang?
- Er det for stort torskefokus både i kystflåten og i industrien? Det er gode eksempler på industribedrifter som lykkes med jevn drift ved fokus på andre arter enn torsk og variert produksjon.
- Et mer stabilt kvotenivå. Store endringer i totalkvotene påvirker hele verdikjeden negativt noe vi har sett i pelagisk sektor og er vitne til nå med torskekvoten. Vi er avhengig av solid bestandsrådgivning, og vi er avhengig av at forvalterne følger forskernes råd. Dette vil gi oss bærekraftige bestander som gir grunnlaget for vekst. De store variasjonene i kvotene som vi ser gir usikkerhet i alle ledd. Det bidrar til fokus på kvantum. Kvalitet og produktutvikling vil kunne bli skadelidende.
- Økt bruk av oppdrettsfisk inkl. laks i bearbeidingsindustrien.
- Kvoteoverføring på fartøynivå bidrar til mindre risiko med å fiske om høsten. Det bør vurderes å øke den prosentvise andelen som kan overføres til påfølgende kvoteår.
- Teknologi-/prosessutvikling for å sikre konkurransekraft i et høykostland som Norge. Dette vil også gjøre arbeidsplassene i industrien mer attraktive og sannsynligvis gjøre det enklere å rekruttere norske ungdommer til næringen.
- Politikerne må sørge for langsiktige og stabile rammevilkår slik at næringsaktørene både på sjø og land tør å foreta de nødvendige investeringene for å utvikle en fremtidsrettet sjømatnæring. Dette gjelder også problematikken rundt CO₂-avgiften.

En av utfordringene for å nå målet om mer bearbeiding og flere helårsarbeidsplasser er hvorvidt flyttestrømmen fra distriktene kan føre til mangel på arbeidskraft. Spørsmålet er om vi blir enda mer avhengig av sesongarbeidere fra andre land.

Norsk sjømatindustri har et glimrende utgangspunkt for fortsatt å være konkurranseledende på produksjon av bærekraftige sjømatprodukter. Vi har et enormt konkurransefortrinn i og med at vi produserer den mest klima- og miljøvennlige maten som er å oppdrive. Spørsmålet er om vi klarer å utnytte fordelene av det økte fokus på bærekraft i mange markeder. Det er en utfordring at kyststatene ikke klarer å bli enig om en bærekraftig forvaltning av nvg-sild, makrell og kolmule med den konsekvens at MSC-sertifiseringen forsvant. Den manglende sertifisering av den kystnære torsken og hysa er et annet problem som må finne sin snarlige løsning.

Norsk Villfisk mener at vi også i fortsettelsen må høste med naturen og akseptere at flere fiskeri er sesongbasert. I et klimaperspektiv vil vi advare mot å tvinge flåten til å fiske utenom sesongene. Vi vil også advare mot å flytte lønnsomhet fra fiskeflåten til land i et nullsum-spill – en arbeidsplass på båt er like viktig som en på land. Det er

bare gjennom god lønnsomhet i hele verdikjeden det er mulig å øke verdiskapingen og sysselsettingen i norsk sjømatnæring.

Vi tar også med at kvalitetstilsyn i regi av salgslagene ble innført i hvitfisksektoren i 2015 for de to nordligste fylker. Norsk Villfisk mener dette er et nyttig bidrag til å heve kvaliteten og dermed verdien av fisken. Vi mener denne ordningen bør utvides til hele kysten.

Norsk Villfisk står gjerne til disposisjon for utvalget med utfyllende informasjon om dette er ønskelig.

Med vennlig hilsen

Norsk Villfisk

Sveinung Flem
Leder

Jan Erik Strøm
Rådgiver